ការវាយតម្លៃអំពើពុករលួយ
ក្នុងវិស័យឯកជននៅកម្ពុជា

ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៦

គម្រោងការវាយតម្លៃអំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជន (CAPS) នេះ បានទទួលការឧបត្ថម្ភពីទីភ្នាក់ងារសហរដ្ឋអាមេរិកដើម្បីកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិ (USAID) អង្គការ Pact និង អង្គការ PADCO|AECOM និងត្រូវបានអនុវត្តដោយវិទ្យាស្ថានសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា (វ.ស.ក.) ។

នាយកស្រាវជ្រាវ : សុក ហាច

ប្រធានគម្រោង : នុត មុនីរតន៏ និង ចាន់ វុទ្ធី

នាយកគ្រប់គ្រង : នៅ សីហា

មាតិកា

បញ្ជីតារាង ប្រអប់ និងរូបភាព	iii
បញ្ជីពាក្យកាត់	v
អារម្ភកថា	vii
សេចក្តីសង្ខេប	ix
ហេតុអ្វីបានជាមានការសិក្សានេះ?	១
១. លក្ខណៈនៃអំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជន	**៣**
១.១. ចំនួននៃការត្រួតពិនិត្យលើសហគ្រាស	៤
១.២. ការដឹងជាមុននៃការចំណាយក្រៅផ្លូវការ	៧
១.៣. ប្រសិទ្ធភាពនៃសេវាសាធារណៈ និងការចំណាយក្រៅផ្លូវការ	៨
១.៤. តើការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការកើតមានយ៉ាងដូចម្តេច?	៨
២. មូលហេតុនៃអំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជន	**១៣**
២.១. មូលហេតុក្នុងការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការ	១៣
២.២. មូលហេតុនៃការទារចំណាយក្រៅផ្លូវការ	១៥
៣. វិសាលភាពនៃអំពើពុករលួយ និងផលប៉ះពាល់	**១៩**
៣.១. ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការ	១៩
៣.២. តើមានអំពើពុករលួយកម្រិតណាក្នុងវិស័យឯកជន?	២១
៣.៣. ផលប៉ះពាល់នៃអំពើពុករលួយលើថវិការដ្ឋ	២៤
៣.៤. ផលប៉ះពាល់នៃអំពើពុករលួយមកលើសេដ្ឋកិច្ច	២៦

៤. យុទ្ធសាស្រ្តទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជន **២៩**

៤.១. ការបង្កើតយន្តការប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ៣០

៤.២. ការតំឡើងប្រាក់ខែរបស់មន្ត្រីរាជការ ៣៤

៤.៣. ការជំរុញអោយមានអភិបាលកិច្ចល្អ និងសីលធម៌ ៣៧

៤.៤. ការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជន ៤១

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន **៤៣**

ឯកសារយោង **៤៥**

សេចក្តីបន្ថែម ១: ប្រូមើលមើលទស្សនវិស័យនៃបរិយាកាសអំពើពុករលួយ **A១**

សេចក្តីបន្ថែម ២: វិធីសាស្រ្តក្នុងការសិក្សា **A៩**

សេចក្តីបន្ថែម ៣: កម្រងសំណួរស្ទង់មតិ **A២១**

បញ្ជីតារាង ប្រអប់ និងរូបភាព

បញ្ជីតារាង

តារាង ១.១: ភាគរយនៃសហគ្រាសដែលត្រូវបានត្រួតពិនិត្យដោយអាជ្ញាធរផ្សេងៗ

តារាង ៣.១: ភាពធ្ងន់ធ្ងរនៃចំណាយក្រៅផ្លូវការ

តារាង ៣.២: ចំណាយរបស់សហគ្រាសទៅមន្ត្រីសាធារណៈ (គិតជាភាគរយនៃប្រាក់ចំណូលពីការលក់)

តារាង ៣.៣: ចំណាយរបស់សហគ្រាសទៅមន្ត្រីសាធារណៈ (លាន ដុល្លារអាមេរិក)

តារាង ៣.៤: អត្រាពន្ធដែលប្រមូលបាន អត្រាពន្ធផ្លូវការ និងការខាតបង់របស់រដ្ឋាភិបាល

បញ្ជីប្រអប់

ប្រអប់ ៣.១: តើចំណាយក្រៅផ្លូវការដែលបង់ដោយវិស័យឯកជនត្រូវបានកំណត់របៀបណា?

ប្រអប់ ៣.២: ការយកពន្ធតាមរបបពិត និងរបបម៉ៅការ

ប្រអប់ ៤.១: តើមន្ត្រីសាធារណៈចាយលុយពុករលួយរបៀបណា?

ប្រអប់ ៤.២: គោលនយោបាយរដ្ឋអំពីបៀវត្សរ៍ និងការលើកទឹកចិត្តមន្ត្រីរាជការ

ប្រអប់ ៤.៣: ការិយាល័យបង្អួចមួយនៅស្រុក បាត់ដំបង និងសៀមរាប

ប្រអប់ ៤.៤: តម្លាភាពក្នុងប្រព័ន្ធពន្ធដារៈ ធ្វើឱ្យប្រព័ន្ធគណនេយ្យមានភាពសាមញ្ញ

បញ្ជីរូបភាព

រូបភាព ១.១: ភាពស្មោះត្រង់ និងសុចរិតភាព របស់មន្ត្រីភ្នាក់ងារ ឬសេវាសាធារណៈ

រូបភាព ១.២: ការដឹងជាមុននៃការចំណាយក្រៅផ្លូវការ

រូបភាព ១.៣: ប្រសិទ្ធភាពនៃសេវាសាធារណៈ និងការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការ

រូបភាព ១.៤: បែបបទនៃចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់មីក្រូសហគ្រាស

រូបភាព ១.៥: បែបបទនៃចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម

រូបភាព ១.៦: បែបបទនៃចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់សហគ្រាសធុនធំ

រូបភាព ២.១: មូលហេតុនៃការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់មីក្រូសហគ្រាស

រូបភាព ២.២: មូលហេតុនៃការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់ហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម

រូបភាព ២.៣: មូលហេតុនៃការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់សហគ្រាសធុនធំ

រូបភាព ២.៤: ការយល់ឃើញពីមូលហេតុនៃការទារចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់មីក្រូសហគ្រាស

រូបភាព ២.៥: ការយល់ឃើញពីមូលហេតុនៃការទារចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម
រូបភាព ២.៦: ការយល់ឃើញពីមូលហេតុនៃការទារចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់សហគ្រាសធុនធំ
រូបភាព ៤.១: សកម្មភាពរដ្ឋាភិបាលក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងអំពើពុករលួយ
រូបភាព ៤.២: ការយល់ដឹងរបស់សហគ្រិនអំពីពង្រាងច្បាប់ប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ
រូបភាព ៤.៣: ជោគជ័យនៃការអនុវត្តច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយ

បញ្ជីពាក្យកាត់

AAC	សមាគមសិប្បកម្មកម្ពុជា
ADB	ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី
AT	ក្រុមកំនត់គោលដៅ
CAPS	ការវាយតម្លៃអំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជន
CGE	ម៉ូដែល CGE
CPI	សន្ទស្សន៍នៃការយល់ឃើញអំពើពុករលួយ
CR	ប្រាក់រៀលកម្ពុជា
CSD	មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គម
DFIO	នាយកដ្ឋានសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍអន្តរជាតិ
EIC	វិទ្យាស្ថានសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា
FGD	ការពិភាក្សាជាក្រុម
GDP	ផលិតផលជាតិសរុប
GMAC	សមាគមវិស័យកាត់ដេរនៃប្រទេសកម្ពុជា
ILO	អង្គការពលកម្មអន្តរជាតិ
IMF	មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ
MIME	ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល
MoC	ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម
MPDF	កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍វិស័យឯកជនតំបន់ទន្លេមេគង្គ
MSME	មីក្រូសហគ្រាស សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម
NIS	វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ
PICS	ការស្ទង់មតិពីបរិយាកាសវិនិយោគ និងផលិតកម្ម
SME	សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម
TAF	អង្គការមូលនិធិអាស៊ី
TI	តម្លាភាពអន្តរជាតិ
UNDP	កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍អង្គការសហប្រជាជាតិ
UNIFEM	មូលនិធិអភិវឌ្ឍន៍សម្រាប់ស្ត្រីនៃអង្គការសហប្រជាជាតិ
USAID	ភ្នាក់ងារសហរដ្ឋអាមេរិកសម្រាប់កិច្ចអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិ
WB	ធនាគារពិភពលោក
WEF	អង្គការវេទិកាសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក
WTO	អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក

អារម្ភកថា

វិទ្យាស្ថានសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា (*វ.ស.ក.*) គឺជាស្ថាប័នស្រាវជ្រាវឯករាជ្យមួយដែលផ្តោតទៅលើបញ្ហាចំបងនានា ដែលកម្ពុជាកំពុងជួបប្រទះ។ វ.ស.ក. មានបេសកកម្មផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដែលអាចជឿទុកចិត្តបាន ដល់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ និងបង្កើនការយល់ដឹងលើគោលនយោបាយសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ ដើម្បីរួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ប្រកបដោយនិរន្តភាព និងអភិបាលកិច្ចល្អ។

របាយការណ៍ *"ការវាយតម្លៃអំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជននៅកម្ពុជា"* គឺជាជំហានដំបូងរបស់ វ.ស.ក. ក្នុងការសិក្សាអំពីបញ្ហាអំពើពុករលួយដែលជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធី *"វិមជ្ឈការ និងអភិបាលកិច្ច"* របស់ខ្លួន។

របាយការណ៍នេះ អាចធ្វើទៅបានអាស្រ័យដោយមានការឧបត្ថម្ភ និងគាំទ្រពីទីភ្នាក់ងារសហរដ្ឋអាមេរិកដើម្បីកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិ **(USAID)** អង្គការ **Pact** និងអង្គការ **PADCO|AECOM**។

វ.ស.ក. សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះវិស័យឯកជនដែលរួមមាន មីក្រូសហគ្រាស សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម និងសហគ្រាសធុនធំ ដែលបានចំណាយពេលវេលាដ៏មមាញឹករបស់ខ្លួន ក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មានដ៏មានតម្លៃ និងកិច្ចសហការល្អ សម្រាប់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ។ បើគ្មានការចូលរួមពីវិស័យឯកជនទេ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះមិនអាចសម្រេចបាននូវលទ្ធផលប្រកបដោយផ្លែផ្កាបានឡើយ។ វ.ស.ក. ក៏សូមអរគុណផងដែរ ដល់ក្រុមប្រឹក្សាពិគ្រោះយោបល់រួមមាន ទាំងអ្នកជំនាញការឯកជនដែលនាំមុខគេ និងទាំងអ្នកជំនាញការ ខាងអភិបាលកិច្ចនៅក្នុងប្រទេសដែលផ្តល់នូវគំនិត និងបទពិសោធន៍ល្អៗសម្រាប់ការសិក្សានេះ។

វ.ស.ក. សូមថ្លែងអំណរគុណជាពិសេសចំពោះ **ឯកឧត្តម ចាម យៀប** ប្រធាន គណៈកម្មការ សេដ្ឋកិច្ច ហិរញ្ញវត្ថុ ធនាគារ និងសវនកម្ម នៃរដ្ឋសភា ដែលបានរៀបចំកិច្ចប្រជុំ ដ៏មានសារៈសំខាន់មួយជាមួយ សមាជិកព្រឹទ្ធសភា និងរដ្ឋសភា ដើម្បីពិភាក្សាអំពីលទ្ធផលជំហានដំបូងនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ។ វ.ស.ក. ក៏សូមថ្លែងអំណរគុណជាពិសេសផងដែរចំពោះ **ឯកឧត្តម គាត ឈន់** ទេសរដ្ឋមន្ត្រី និងរដ្ឋមន្ត្រី ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ព្រមទាំង **លោក ស៊ឹម អៀង** ប្រធាន នាយកដ្ឋានពន្ធដារ ដែលបានផ្តល់អនុសាសន៍ល្អៗ ដល់លទ្ធផលនៃការស្រាវជ្រាវ និងរបាយការណ៍នេះ។ វ.ស.ក. ក៏សូមថ្លែងអំណរគុណផងដែរចំពោះមន្ត្រីនៃរាជរដ្ឋាភិបាល មួយចំនួនទៀតដែលមិនអាចរៀបរាប់អស់ ក្នុងការសម្រួលដល់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងការផ្តល់អនុសាសន៍ល្អៗដល់របកគំឃើញនូវរបាយការណ៍នេះ។

ជាទីបញ្ចប់ វ.ស.ក. សូមអរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅ ចំពោះបុគ្គលិកវិទ្យាស្ថានសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាទាំងអស់ចំពោះកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង និងគាំទ្រទាំងកំលាំងកាយចិត្ត ដើម្បីសម្រេចបាននូវរបាយការណ៍នេះប្រកបដោយជោគជ័យ។

សុក ហាច

នាយកវិទ្យាស្ថានសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា

សេចក្តីសង្ខេប

វិស័យឯកជន ជាក្បាលម៉ាស៊ីននៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងដើរតួនាទីសំខាន់មួយក្នុងការបង្កើតការងារសម្រាប់កំលាំងពលកម្មថ្មី។ ដើម្បីលើកកម្ពស់វិស័យឯកជន គេត្រូវការបរិយាកាសអំណោយផលមួយ។ បច្ចុប្បន្ននេះ វិស័យឯកជនកម្ពុជាជួបប្រទះឧបសគ្គនានាមួយចំនួនក្នុងការអភិវឌ្ឍដែលក្នុងនោះអំពើពុករលួយគឺជាឧបសគ្គដ៏ចំបងមួយ។

ដើម្បីលើកកម្ពស់វិស័យឯកជន ចាំបាច់ត្រូវដោះស្រាយអំពើពុករលួយឱ្យបានជោគជ័យ។ ដើម្បីចូលរួមទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជន វិទ្យាស្ថានសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ដោយបានការគាំទ្រពី USAID Pact និង PADCO|AECOM បានធ្វើការសិក្សាមួយអំពីការវាយតម្លៃអំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជននៅកម្ពុជា។

ការសិក្សានេះ ប្រើប្រាស់វិធីសាស្រ្តធំទូលាយមួយដែលរួមមានៈ ការរំលឹកទ្រឹស្តី ការស្ទង់មតិបែបបរិមាណ និងគុណភាព ប្រព័ន្ធម៉ូដែលជាក់លាក់មួយសម្រាប់វាយតម្លៃឥទ្ធិពលនៃអំពើពុករលួយ ក្នុងវិស័យឯកជន រួមទាំងមានក្រុមប្រឹក្សាយោបល់មួយក្រុមផងដែរ។ កាលពីខែ មេសា ២០០៦ ការសិក្សា នេះត្រូវបានអនុវត្តជាមួយទំហំគំរូប្រហែល ១ ២០០ សហគ្រាស ក្នុងខេត្តក្រុងសំខាន់ៗ ៩ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ជាងនេះទៀត ការសិក្សានេះ បានរៀបចំក្រុមពិភាក្សា ២០ ក្រុម ដែលរួមមានមីក្រូសហគ្រាស និងសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម (MSME) រួមទាំងការសម្ភាសផ្ទាល់ជាមួយមន្រ្តីសាធារណៈផងដែរ។

ដើម្បីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងរបស់វិស័យឯកជនអំពីអំពើពុករលួយ របាយការណ៍នេះ ផ្តល់ពន្លឺអំពីលក្ខណៈ មូលហេតុ និងវិសាលភាពនៃអំពើពុករលួយរួមទាំងអនុសាសន៍ជាក់ស្តែងមួយចំនួនក្នុងការទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពក្នុងវិស័យឯកជននៅកម្ពុជានេះ។

លក្ខណៈនៃអំពើពុករលួយ

អំពើពុករលួយអាចកើតឡើងនៅគ្រប់កន្លែង និងគ្រប់វេលា។ ប៉ុន្តែ ក្នុងវិស័យឯកជន អំពើពុករលួយភាគច្រើន កើតមាននៅពេលដែលមានអធិការកិច្ចពីមន្រ្តីសាធារណៈ។ កម្ពុជាមិនមានគោលនយោបាយនៃការធ្វើអធិការកិច្ចឱ្យបានច្បាស់លាស់នៅឡើយទេ ដូចជាចំនួនដងនៃពេលវេលា និងគោលបំណងនៃការធ្វើអធិការកិច្ចនេះជាដើម។ ជាទូទៅ ការធ្វើអធិការកិច្ច គ្រាន់តែជាលេសដើម្បីសុំលុយដោយភ្នាក់ងារមន្រ្តីសាធារណៈនានាប៉ុណ្ណោះ។ MSME ទទួលការធ្វើអធិការកិច្ចច្រើនប្រភេទនៅក្នុងប្រតិបត្តិការប្រចាំថ្ងៃរបស់ខ្លួន អាស្រ័យលើលក្ខណៈ ទីតាំង និងប្រភេទរបស់អាជីវកម្មនីមួយៗ។

ស្ថាប័នសាធារណៈដែលធ្វើអធិការកិច្ចលើសហគ្រាសញឹកញាប់ជាងគេរួមមាន មន្រ្តី ពន្ធដារ ប៉ូលីស អាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន អាជ្ញាធរសុវត្ថិភាពអគ្គិភ័យ និងអាគារ មន្រ្តីបរិស្ថាន ការធ្វើអធិការកិច្ចលើបទដ្ឋានការងារ

និងសន្តិសុខសង្គម ។ល។ ការធ្វើអធិការកិច្ចពន្ធដារ កើតឡើងញឹកញាប់ជាងគេដោយសារតែជាកាតព្វកិច្ចរបស់ពួកគាត់ក្នុងការធានាថា សហគ្រាសទាំងនោះប្រកាសពីកាតព្វកិច្ចពន្ធរបស់ខ្លួនបានត្រឹមត្រូវឬទេ។ ចំនួននៃការធ្វើអធិការកិច្ចលើសហគ្រាសកើនឡើងទៅតាមទំហំនៃសហគ្រាសនោះ។

ការធ្វើអធិការកិច្ចពីមន្ត្រីសាធារណៈ បង្កឱ្យមានបញ្ហាយេនឌ័រផងដែរ។ គ្រួសារដែលដឹកនាំដោយស្ត្រីការប្រកបរបរអាជីវកម្មជួបបន្ទុកច្រើនពីអធិការកិច្ចរបស់មន្ត្រីសាធារណៈ។ ស្ត្រីត្រូវបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការច្រើនជាងធម្មតាដើម្បីរក្សាទំនាក់ទំនងល្អជាមួយមន្ត្រីទាំងនោះ។ ស្ត្រីភាគច្រើនខ្វះការអប់រំ និងព័ត៌មានពីបទបញ្ញត្តិ និងច្បាប់អាជីវកម្មនានាដែលធ្វើឱ្យពួកគាត់ត្រូវបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការកាន់តែច្រើន។ ជាងនេះទៀត ស្ត្រីអាចប្រឈមនឹងការមាក់ងាយ ខាងពាក្យសំដី និងការបំពារបំពានខាងផ្លូវភេទ ពីសំណាក់មន្ត្រីសាធារណៈមួយចំនួនក្នុងពេលធ្វើអធិការកិច្ចទៀតផង។

ការធ្វើអធិការកិច្ច និងចំណាយក្រៅផ្លូវការជាបន្ទុកមួយសម្រាប់វិស័យឯកជន។ ប៉ុន្តែ មីក្រូសហគ្រាសហាក់ដូចជាមិនសូវអើពើនឹងបញ្ហានេះប៉ុន្មានទេ ដោយសារពួកគេជារឿយៗ ដឹងពីបរិមាណដែលត្រូវចំណាយក្រៅផ្លូវការនេះជាមុន។ នេះដោយសារតែ ការចំណាយក្រៅផ្លូវការ ជាផ្នែកមួយនៃជីវភាពប្រចាំថ្ងៃរបស់មីក្រូសហគ្រាស។ ប៉ុន្តែ សហគ្រាសធុនតូច មធ្យម និងធំ មិនសូវដឹងមុនពីបរិមាណដែលត្រូវបង់នោះទេ។ នេះដោយសារ ភាពស្មុគស្មាញនៃសហគ្រាសធុនតូច មធ្យម និងធុនធំ ទាំងនោះដែលបង្កឱ្យមានភាពខុសគ្នាក្នុងការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការលើករណីនីមួយៗដោយឡែកៗពីគ្នា។

ជាទូទៅ មន្ត្រីសាធារណៈមកសហគ្រាសដោយផ្ទាល់ដើម្បីទារសំណូក។ ប៉ុន្តែ សហគ្រាសខ្លះទាក់ទងមន្ត្រីសាធារណៈដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ឬតាមរយៈអ្នករត់ការ ដើម្បីផ្តល់សំណូកផងដែរ ដែលភាគច្រើនជាសហគ្រាសផ្លូវការ ជាពិសេសជាសហគ្រាសធុនតូច មធ្យម និងធុនធំ។ សហគ្រាសណាដែលមានលក្ខណៈផ្លូវការខ្លាំង ត្រូវប្រឈមមុខនឹងការិយាធិបតេយ្យកាន់តែច្រើន។ ដូចនេះ ដើម្បីទទួលបានសេវាសាធារណៈរហ័ស និងប្រសិទ្ធភាព ការប្រើប្រាស់អ្នករត់ការ និងទំនាក់ទំនងផ្ទាល់នឹងមន្ត្រីសាធារណៈជាការសំខាន់។ នៅពេលដែលសហគ្រាសមួយបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការរួចហើយ សហគ្រាសនោះនឹងទទួលបានសេវាកម្មពីមន្ត្រីសាធារណៈប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។

មូលហេតុនៃអំពើពុករលួយ

វិស័យឯកជន និងមន្ត្រីសាធារណៈ ព្យាយាមពន្យល់អំពីមូលហេតុនានាដែលនាំឱ្យមានអំពើពុករលួយនេះ។ សហគ្រិនផ្តល់មូលហេតុផ្សេងៗគ្នានៃការបង់ក្រៅផ្លូវការឱ្យមន្ត្រីសាធារណៈ។ ជាទូទៅ មីក្រូសហគ្រិនបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការដើម្បីរក្សាទំនាក់ទំនងល្អជាមួយមន្ត្រីរាជការ។ មូលហេតុចំបងសម្រាប់សហគ្រិនរបស់

សហគ្រាសធុនតូច មធ្យម និងធំ ក្នុងការចំណាយក្រៅផ្លូវការ ភាគច្រើនគឺដើម្បីទទួលបានសេវាសាធារណៈ។ ការរក្សាទំនាក់ទំនងល្អជាមួយមន្ត្រីទាំងនោះជារឿងបន្ទាប់បន្សំ។

សហគ្រិនយល់ថា មូលហេតុចំបងនៃអំពើពុករលួយគឺៈ "ប្រាក់ខែទាបរបស់មន្ត្រីរាជការ" កង្វះយន្តការប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ" "វប្បធម៌នៃអំពើពុករលួយ" "កង្វះឯករាជ្យភាពតុលាការ និងប្រសិទ្ធភាព" និង "ការអនុវត្តច្បាប់ខ្សោយ"។

ដូចគ្នាដែរ មន្ត្រីសាធារណៈបានយល់ស្របជាមួយគំនិតទាំងឡាយដែលបានលើកឡើងដោយវិស័យឯកជន។ ប៉ុន្តែ មន្ត្រីសាធារណៈបានសង្កត់ធ្ងន់លើរបៀបរស់របស់ ខ្លួនថាជាមូលហេតុដ៏ចំបងដែលបណ្តាលឱ្យមានអំពើពុករលួយ។

វិសាលភាពនៃអំពើពុករលួយ

ចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់វិស័យឯកជននៅកម្ពុជាមានកម្រិតខ្ពស់។ កម្រិតនេះប្រែប្រួលទៅតាមបណ្តាខេត្តនានា អាស្រ័យលើរដ្ឋបាលសាធារណៈមូលដ្ឋាន ដែលពាក់ព័ន្ធវិស័យឯកជន និងសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចនៅតាមតំបន់នីមួយៗ។

ទោះបីយ៉ាងណា MSME យល់ឃើញថា ការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការ មិនមានកម្រិតធ្ងន់ធ្ងរទេ ដោយសារសហគ្រាសទាំងនោះ អាចរ៉ាប់រងនូវការចំណាយទាំងនោះបាន។ សហគ្រាសកាន់តែធំ ការបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការកាន់តែច្រើន។ សហគ្រាសផលិតកម្ម បង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការច្រើនផងដែរ ដោយសារសហគ្រាសទាំងនោះ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើការទាក់ទងជាមួយនឹងមន្ត្រីសាធារណៈផ្សេងៗ ទៅតាមដំណាក់កាលនៃផលិតកម្មរបស់ខ្លួន។

ជាមធ្យម វិស័យឯកជនបង់ចំណាយក្រៅផ្លូវការប្រមាណ ២,៨ ភាគរយ នៃចំណូលពីការលក់ប្រចាំឆ្នាំសរុបរបស់ខ្លួន គឺស្មើនឹង ៣៣០ លានដុល្លារអាមេរិក ឆ្នាំ ២០០៥។ ចំនួននេះមិនរាប់បញ្ចូលនូវចំណាយក្រៅផ្លូវការដែលត្រូវបានបង់ឡើងដោយសហគ្រាសនាំចេញនាំចូលទៅឱ្យមន្ត្រីគយ កំពង់ផែ និងមន្ត្រីរាជការផ្សេងទៀត ឬដោយសហគ្រាសដែលទទួលកិច្ចសន្យាការងារពីរដ្ឋាភិបាល។

ជារួម មីក្រូសហគ្រាសបង់ប្រមាណ ១,៨ ភាគរយ សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម ប្រមាណ ២,៥ ភាគរយ និងសហគ្រាសធុនធំ ប្រមាណ ៤,១ ភាគរយ នៃចំណូលប្រចាំឆ្នាំសរុប។

តួលេខខាងលើបញ្ជាក់ថា អំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជនត្រូវបានកាត់បន្ថយបើធៀបនឹងការអង្កេត ដែលធ្វើឡើងដោយធនាគារពិភពលោកឆ្នាំ ២០០៤ ដែលបានរកឃើញថា ប្រាក់ចំណាយក្រៅផ្លូវការប្រមាណ ៥-៧ ភាគរយ នៃចំណូលពីការលក់សរុប។

ឥទ្ធិពលលើថវិការដ្ឋ

ទោះបីជាអំពើពុករលួយនៅក្នុងវិស័យឯកជនហាក់ដូចជាកាត់បន្ថយក៏ដោយ ក៏បរិមាណសរុបនៃប្រាក់ ដែលបានបាត់បង់ដោយសារអំពើពុករលួយនេះ នៅតែមានកម្រិតខ្ពស់នៅឡើយ។ ចំណាយក្រៅផ្លូវការរបស់ វិស័យឯកជនក្នុងមួយឆ្នាំៗ មានប្រមាណ ៣៣០ លានដុល្លារ។ បរិមាណនេះ តំណាងឱ្យប្រមាណ ៥០ ភាគរយ នៃចំណូលថវិការដ្ឋឆ្នាំ ២០០៥ ឬ ៦ ភាគរយ នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប។

កម្រិតចំណាយក្រៅផ្លូវការនេះ មានឥទ្ធិពលលើប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រមូលពន្ធ។ អត្រាពន្ធផ្លូវការលើ វិស័យឯកជនមានកម្រិតខ្ពស់ច្រើនជាងអត្រាពន្ធដែលប្រមូលបាន។ បើទោះបីជា ចំណូលពន្ធក្នុងស្រុក ដែល ប្រមូលដោយនាយកដ្ឋានពន្ធដារមានកំណើនខ្លាំងក្តី ក៏ចំណូលពន្ធនេះមានត្រឹមតែប្រមាណ ២៥ ភាគរយ នៃ ពន្ធសក្តានុពលប៉ុណ្ណោះ។ ដូចនេះ រដ្ឋអាចបាត់ចំណូលពន្ធដល់ទៅ ៤០០ លានដុល្លារ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥។ នេះ គឺជាលទ្ធផលនៃប្រព័ន្ធពន្ធដែលសាំញ៉ាំ និងគ្មានតម្លាភាព។

ការទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយ

ការទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយមានការលំបាក ប៉ុន្តែអាចធ្វើទៅបាន។ គ្មានវិធីជាក់លាក់ណាមួយ ដើម្បី លុបបំបាត់អំពើពុករលួយបានទាំងស្រុងទេ។ យុទ្ធសាស្ត្រ និងអនុសាសន៍ផ្សេងៗ គួរត្រូវបានអនុវត្តន៍ដើម្បី ទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយ ឱ្យបានច្រើនតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន។ របាយការណ៍នេះ មានគោលបំណងផ្តល់ជូន នូវអនុសាសន៍មួយចំនួនដែលទទួលបាន ពីវិស័យឯកជន និងមន្ត្រីសាធារណៈ។

ការអនុម័តច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយដែលត្រឹមត្រូវ

ការអនុម័តច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយ គឺត្រូវការជាចាំបាច់។ មកដល់បច្ចុប្បន្ន កម្ពុជានៅមិនទាន់ មានច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយនៅឡើយទេ។ រាជរដ្ឋាភិបាលបានបរាជ័យ ក្នុងការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់ខ្លួនដើម្បី អនុម័តច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយឱ្យបានត្រឹមចុងខែ មិថុនា ២០០៦ ដូចដែលបានសន្យាក្នុងកិច្ចប្រជុំក្រុម ពិគ្រោះយោបល់រវាងម្ចាស់ផ្តល់ជំនួយ និងរាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងខែមីនា ២០០៦ កន្លងទៅនេះ។

ពង្រាងច្បាប់នេះ នៅមានភាពចម្រូងចម្រាសនៅឡើយ បើអនុលោមតាមស្តង់ដាអន្តរជាតិ។ ភាពចម្រូងចម្រាសនេះ ទាក់ទងជាពិសេសទៅនឹងឯករាជ្យភាពនៃការប្រតិបត្តិ និងថវិកាស្វយ័តរបស់លេខាធិការដ្ឋាន និងភាពឯករាជ្យរបស់អាជ្ញាធរស៊ើបអង្កេត។ ពង្រាងច្បាប់នេះ ក៏មិនបានអនុញ្ញាតឱ្យអគ្គលេខាធិការក្រុមប្រឹក្សាប្រឆាំងអំពើពុករលួយទទួលបានព័ត៌មានពីការប្រកាសទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលរាប់បញ្ចូលទាំងភរិយា និង កូនរបស់មន្ត្រីផងក្នុងកំឡុងពេលធ្វើការស៊ើបអង្កេត។ ពង្រាងច្បាប់នេះ ខ្វះនូវខចែងដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការណ៍សម្ងាត់ដើម្បីការពារជនរងគ្រោះ និងសាក្សី និងទោស ពិសេសចំពោះការបែកធ្លាយការណ៍សម្ងាត់។

ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងអំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជន ក៏ដូចជាក្នុងប្រទេសទាំងមូល ជំហានដំបូងបំផុតគឺ ការអនុម័តច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយដ៏ត្រឹមត្រូវមួយ។ រដ្ឋាភិបាលបានបង្ហាញនូវឆន្ទៈដ៏មុះមុត ក្នុងការប្រឆាំងអំពើពុករលួយតាមរយៈគោលនយោបាយផ្សេងៗរបស់ខ្លួន។ ដើម្បីសម្រេចនូវឆន្ទៈនេះ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើការអនុម័តច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយស្តង់ដារខ្ពស់ ដើម្បីឱ្យកម្ពុជាមានមូលដ្ឋានច្បាប់ដ៏រឹងមាំ និងអាចជឿទុកចិត្តបាន។

ការអនុវត្តច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព

ការអនុវត្តច្បាប់ប្រឆាំងអំពើពុករលួយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព មានទំនាក់ទំនងនឹងបញ្ហាប្រាក់ខែរបស់មន្ត្រីរាជការ។ ប្រសិនបើគ្មានប្រាក់ខែគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់មន្ត្រីរាជការអាចរស់បានទេ ពួកគាត់ត្រូវប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយដោយទទួលសំណូកពីវិស័យឯកជន។ ប្រសិនបើប្រាក់ខែសម្រាប់ទ្រទ្រង់ជីវភាពរបស់មន្ត្រីរាជការដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធក្នុងអំពើពុករលួយមានកម្រិតខ្ពស់គ្រប់គ្រាន់នឹងតម្រូវការនោះ ចរិកលក្ខណៈពុករលួយរបស់គេនឹងទប់ស្កាត់បានយ៉ាងច្រើន។ ដូច្នេះ ការតម្លើងប្រាក់ខែមន្ត្រីរាជការនឹងជាមធ្យោបាយដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយដើម្បីកាត់បន្ថយអំពើពុករលួយ។

បញ្ហាគឺថា តើប្រាក់ខែប៉ុន្មានទៅដែលគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់មន្ត្រីរាជការ។ មន្ត្រីរាជការធម្មតាជឿថា ប្រាក់ខែពី ១០០ ទៅ ១៥០ ដុល្លារ ក្នុងមួយខែ គឺគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ទ្រទ្រង់ជីវភាពរបស់គាត់ និងអាចផ្គត់ផ្គង់តម្រូវការមូលដ្ឋានរបស់គ្រួសារគាត់។ ក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ រដ្ឋាភិបាលបានសន្យាតម្លើងប្រាក់ខែមន្ត្រីរាជការពី ១០ ទៅ ១៥ ភាគរយ ដើម្បីពង្រឹងកម្រិតជីវភាព របស់ពួកគាត់អោយបានសមរម្យតាមឋានៈ។ ការតម្លើងប្រាក់ខែរបស់មន្ត្រីរាជការជាបន្តបន្ទាប់ ត្រូវបានដាក់អនុវត្ត ប៉ុន្តែពួកគាត់នៅត្អូញត្អែរពីការតម្លើងនេះមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់គេ។

ការជំរុញអោយមានអភិបាលកិច្ចល្អ និង សីលធម៌

អភិបាលកិច្ចល្អមានតួនាទីសំខាន់ក្នុងការទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយ។ ការបង្កើតអោយមាន "សេវាច្រកចេញចូលតែមួយ" អាចកាត់បន្ថយអំពើពុករលួយ ដោយជួយបង្កើនល្បឿនដំណើរការរដ្ឋបាលសាធារណៈ។

សំខាន់ជាងនេះទៀត បទបញ្ញត្តិ ច្បាប់ នីតិវិធី និងព័ត៌មានអំពីអាជីវកម្មគួរតែមានភាពសាមញ្ញ ងាយស្រួលសម្រាប់វិស័យឯកជន និង មានចំណាយតិច។ ប្រាក់ចំណាយអាជីវកម្មផ្លូវការទាំងអស់ គួរតែបោះពុម្ពផ្សាយ និងផ្សព្វផ្សាយដល់វិស័យឯកជន។

វិធានការណ៍មួយទៀតដើម្បីពង្រឹងអភិបាលកិច្ចល្អដែលលើកឡើងដោយមន្ត្រីសាធារណៈ គឺការផ្លាស់ប្តូរមន្ត្រីរាជការពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយទៀត។ ការធ្វើរបៀបនេះ នឹងទប់ស្កាត់មិនអោយមានការពង្រឹងបណ្តាញ និងការបង្កើតឱកាសសម្រាប់ពុករលួយ។

លើសពីនេះទៀតការគ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យពីមន្ត្រីថ្នាក់លើ លើមន្ត្រីថ្នាក់ក្រោមអោយបានតឹងរឹង វាមានសារៈសំខាន់ណាស់។ មន្ត្រីថ្នាក់ខ្ពស់គួរមានគោលនយោបាយច្បាស់លាស់ ដូចជាការណែនាំ និងការត្រួតពិនិត្យតឹងតែងលើអ្នកក្រោមបង្គាប់ និងគួរទទួលខុសត្រូវចំពោះអំពើពុករលួយរបស់មន្ត្រីក្រោមឱវាទ។

ជាងនេះទៅទៀត វាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការជំរុញប្រសិទ្ធភាពនៃរដ្ឋបាលសាធារណៈតាមរយៈការធានាការជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការត្រឹមត្រូវ ការវាយតម្លៃ និង ការតម្លើងឋានៈមន្ត្រីរាជការ។ មន្ត្រីរាជការគួរត្រូវបានពង្រឹងសមត្ថភាព ដើម្បីអាចអនុវត្តតួនាទីរបស់ខ្លួនប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ ការអនុវត្តចំណុចនេះ មានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការលុបបំបាត់អំពើបក្សពួកនិយម និង ប្រព័ន្ធពុករលួយដែលមានភាពជាចៅហ្វាយ។

រដ្ឋបាលសាធារណៈ គួរបង្កើតនូវប្រព័ន្ធមួយដែលអនុញ្ញាតអោយប្រជាជនអាចធ្វើការរាយការណ៍ពីអំពើពុករលួយ។ ការរាយការណ៍នេះ គួរតែធ្វើឡើងដោយសំងាត់ ហើយអ្នករាយការណ៍គួរតែត្រូវបានការពារ។ របាយការណ៍ដែលធ្វើឡើងដោយពលរដ្ឋ គួរតែត្រូវចាត់វិធានការណ៍អោយបានមុតមាំដើម្បីឱ្យពួកគាត់មានទឹកចិត្តរាយការណ៍នៅពេលក្រោយ។

ជាចុងក្រោយ ក្រមសីលធម៌មានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់បង្រៀនឱ្យមនុស្សគ្រប់រូបឱ្យស្អាតស្អំ។ ក្រមសីលធម៌ណាដែលជាវិធីដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់ទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយ គួរតែត្រូវបានជំរុញ និងពង្រឹងឡើងតាមរយៈការអប់រំ។ មនុស្សគ្រប់រូបជាពិសេស វិស័យឯកជន និងមន្ត្រីរាជការគួរតែត្រូវបានបង្រៀនអោយមានភាពស្មោះត្រង់ គំនិតស្នេហាជាតិ ស្មារតីជាតិនិយម និងមនសិការជាតិ។

ការចូលរួមប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយដោយវិស័យឯកជន

វិស័យឯកជន អាចចូលរួមប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយតាមវិធី ២ យ៉ាង។ ទី ១ វិស័យឯកជនខ្លួនឯងចាំបាច់ត្រូវមានភាពស្មោះត្រង់។ ប្រសិនបើមនុស្សគ្រប់រូបមិនពុករលួយទេនោះ អំពើពុករលួយនឹងមិនកើតឡើងឡើយ។ វិស័យឯកជនទាំងអស់គួរដកខ្លួនពីការផ្តល់សំណូកឱ្យមន្ត្រីសាធារណៈ។

ទី ២ វិស័យឯកជនអាចបង្កើត ឬចូលរួមក្នុងសហគមន៍ ឬសមាគមប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ។ សហគ្រាសមួយមិនមានសំឡេងគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីឱ្យមានឥទ្ធិពលលើអាជ្ញាធរសាធារណៈ ឱ្យពិចារណាអំពីបញ្ហា ឬប្រយោជន៍នានារបស់គាត់ឡើយ។ សមាគមមានប្រសិទ្ធភាពច្រើនជាង ក្នុងការសម្តែងកង្វល់របស់ពួកគាត់ ឱ្យបានដល់អ្នកធ្វើគោលនយោបាយ។

សមាគមវិស័យឯកជនទាំងនេះ អាចជោគជ័យបាន ដរាបណាមានការគាំទ្រពេញទំហឹងពីរដ្ឋាភិបាល និងបរិយាកាសអំណោយផលមួយ ដែលពួកគាត់អាចប្រើសិទ្ធិរបស់ខ្លួន និងចូលសមាគមដោយគ្មានការភ័យខ្លាច។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

អំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជនមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញ។ ទាំងម្ចាស់សហគ្រាស និងទាំងមន្ត្រីសាធារណៈ សុទ្ធតែបានពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើពុករលួយដែលមានពាសពេញផ្ទៃប្រទេស ដោយសារតែប្រព័ន្ធនៃភាពជាចៅហ្វាយ និងខ្សែបណ្តាញ។

ទោះបីជាទំហំនៃអំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជនហាក់បីដូចជាធ្លាក់ចុះបើធៀបនឹងការវាយតម្លៃរបស់ធនាគារពិភពលោកក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ ក៏ដោយ ក៏ទំហំនៅតែខ្ពស់នៅឡើយ។ ដើម្បីទប់ស្កាត់អំពើពុករលួយ បញ្ហាឫសគល់ដែលនាំឱ្យមានអំពើពុករលួយទាំងនេះគួរត្រូវតែដោះស្រាយ។

ប្រសិនជាអំពើពុករលួយក្នុងវិស័យឯកជនត្រូវបានលុបបំបាត់ ចំនួនប្រាក់ដែលបាត់ដោយសារអំពើពុករលួយនេះអាចយកមកប្រើឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពជាងនេះទៅទៀតក្នុងការអភិវឌ្ឍ។ បរិមាណនៃការបាត់បង់នេះ (៣៣០ លានដុល្លារ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៥) មានចំនួនលើសពីសេចក្តីត្រូវការចាំបាច់សម្រាប់យកទៅតម្លើងបៀវត្សរ៍មន្ត្រីរាជការដល់កម្រិតជាមធ្យម ១០០ ទៅ ១៥០ ដុល្លារអាមេរិក ក្នុងមួយខែ។ អំពើពុករលួយត្រូវកាត់បន្ថយ ឯសេវាសាធារណៈ ក៏កាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព។

ជាងនេះទៅទៀត ដោយសារប្រព័ន្ធអំពើពុករលួយ រដ្ឋាភិបាលអាចប្រមូលពន្ធបានតែប្រហែល ២៥ ភាគរយ នៃចំណូលពន្ធសក្តានុពលសរុប។ ការខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការប្រមូលចំណូលរដ្ឋឱ្យបានកាន់តែច្រើនគួរផ្តោតលើការធ្វើឱ្យប្រព័ន្ធពន្ធដារមានលក្ខណៈសាមញ្ញ និងប្រកបដោយតម្លាភាពក្នុងការប្រមូលពន្ធ។